EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 15.9.2014.
COM(2014) 562 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

par Eiropas gada aktīvai novecošanai un paaudžu solidaritātei (2012. gads) īstenošanu, rezultātiem un vispārējo novērtējumu

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

par Eiropas gada aktīvai novecošanai un paaudžu solidaritātei (2012. gads) īstenošanu, rezultātiem un vispārējo novērtējumu

1. IEVADS

Pieaugošs paredzamais dzīves ilgums apvienojumā ar zemu dzimstības līmeni radīs būtisku Eiropas iedzīvotāju novecošanu. Mēdz nepietiekami novērtēt to, ka novecošana galvenokārt ir liels sasniegums, jo īpaši saistībā ar sekmīgu mirstības samazināšanu un mundru un veselīgu vecāka gadagājuma cilvēku skaita pieauguma potenciālu. Tieši pretēji — novecošana bieži vien tiek uztverta kā drauds ekonomikas dinamismam un Eiropas augsti attīstīto labklājības sistēmu ilgtspējai.

Šajā saistībā Komisija 2010. gada septembrī[1] ierosināja pasludināt 2012. gadu par Eiropas gadu aktīvai novecošanai. Tā uzsvēra, ka solidaritātes saglabāšana starp paaudzēm būs īpaši atkarīga no tā, vai tiks nodrošināts, ka demogrāfiskā sprādziena paaudze ilgāk paliek darba tirgū un iespējami ilgi saglabā labu veselību, aktivitāti un autonomiju. Padome un Eiropas Parlaments 2011. gada septembrī pieņēma lēmumu par šo Eiropas gadu[2], pievienojot tā nosaukumam tekstu "paaudžu solidaritātei".

Saskaņā ar Lēmumu par Eiropas gadu aktīvai novecošanai un paaudžu solidaritātei (turpmāk "EG2012" vai "Gads") šajā ziņojumā sniegts pārskats par minētā Gada īstenošanu, rezultātiem un vispārējiem sasniegumiem, pamatojoties uz neatkarīga novērtējuma secinājumiem[3].

2. VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA

2.1. Gada sagatavošanas darbi

Pirmie aicinājumi attiecībā uz Eiropas gadu aktīvai novecošanai un paaudžu solidaritātei tika izteikti Slovēnijas prezidentūras laikā 2008. gada pirmajā pusgadā. Komisija 2009. gada jūnijā sāka sabiedrisko apspriešanu, lai apkopotu galveno ieinteresēto personu un ekspertu idejas un ierosinājumus par to, kā sasniegt pēc iespējas lielāku Eiropas gada aktīvai novecošanai un paaudžu solidaritātei ietekmi.

Padome izrādīja interesi par šo iniciatīvu 2009. gada novembrī, kad tā aicināja Komisiju izstrādāt informētības uzlabošanas pasākumus, kas popularizētu aktīvas vecumdienas, tostarp ar Eiropas gada palīdzību[4].

Tematu — nodarbinātība, veselība un neatkarīga dzīve, līdzdalība, paaudžu solidaritāte — izvēlē tika izmantota visaptveroša pieeja, kas tika saskaņota ne tikai ar iepriekšējām analīzēm un politikas iniciatīvām aktīvas novecošanas jomā ES un starptautiskā līmenī, bet arī ar

[1] COM(2010) 462 galīgā redakcija, 6.9.2010.

[2] Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 14. septembra Lēmums Nr. 940/2011/ES par Eiropas gadu aktīvai novecošanai un paaudžu solidaritātei (2012. gads) (OV L 246, 23.9.2011., 5. lpp.).

[3] Eiropas gada aktīvai novecošanai un paaudžu solidaritātei (2012. gads) novērtējums (*Ecorys*, 2012. gada decembris), kas pamatojas uz tādu datu analīzi, kuri gūti no valstu koordinatoru un valstu ieinteresēto personu apsekojumiem, intervijām, dokumentu izpētes, sociālo plašsaziņas līdzekļu analīzes un gadījumu izpētes.

[4] Padomes 2009. gada 20. novembra secinājumi par veselīgu un cieņpilnu novecošanu.

steidzami risināmiem jautājumiem, jo īpaši saistībā ar stratēģiju "Eiropa 2020". Eiropas Parlaments[5] veicināja paaudžu solidaritātes jautājuma iekļaušanu.

Šis Eiropas gads sakrita ar Madrides Starptautiskā rīcības plāna par sabiedrības novecošanu[6] desmito gadadienu, kurā kā galvenais attīstības mērķis bija izvirzīts tas, ka cilvēkiem novecojot vajadzētu būtu vienlīdzīgai iespējai aktīvi iesaistīties sabiedrības ekonomiskajā, sociālajā, kultūras un politiskajā dzīvē.

2.2. Eiropas gads (2012. gads) un tā mērķi

EG2012 bija paredzēts tam, lai risinātu Eiropas iedzīvotāju novecošanas problēmas, ieviešot aktīvas novecošanas principus nodarbinātības, līdzdalības un neatkarīgas dzīves jomās, aplūkojot gan vecāka gadagājuma cilvēku vajadzības un tiesības, gan arī viņu potenciālu un ieguldījumu ekonomikā un sabiedrībā.

Šā Gada vispārējais mērķis bija mobilizēt attiecīgos dalībniekus, lai tie popularizētu aktīvas vecumdienas un paaudžu solidaritāti. Šie dalībnieki ir dalībvalstis, to reģionālās un vietējās iestādes, sociālie partneri, pilsoniskā sabiedrība un uzņēmēju aprindas, tostarp mazie un vidējie uzņēmumi.

Lēmuma 2. pantā ir noteikti konkrēti mērķi, kurus var apkopot šādi:

- uzlabot sabiedrības informētību par aktīvas novecošanas nozīmi un nodrošināt, ka šim jautājumam tiek piešķirta ļoti nozīmīga vieta politiskajā darba kārtībā;
- stimulēt diskusijas, apmaināties ar informāciju un attīstīt savstarpējo mācīšanos, lai veicinātu aktīvas novecošanas politiku;
- Savienībai un dalībvalstīm, iesaistot ieinteresētās personas, izveidot pamatu saistībām un konkrētai rīcībai;
- veicināt pasākumus, kas palīdzēs apkarot ar vecumu saistītu diskrimināciju[7], pārvarēt ar vecumu saistītus stereotipus un novērst šķēršļus.

2.3. Resursi

Lēmumā par EG2012 bija noteikts budžets piecu miljonu *euro* apmērā laikposmam no 2011. gada janvāra līdz 2012. gada decembrim. Šim Eiropas gadam netika piešķirti jauni līdzekļi, un nauda tika saņemta no esošajām finanšu apropriācijām. Eiropas gada budžets galvenokārt tika izmantots, lai finansētu Gada saziņas pasākumus (ES tīmekļa vietni, saziņas atbalstu dalībvalstīm, publikācijas, videofilmas, preses darbu utt.), mazākas summas atvēlot atklāšanas konferencei Dānijā un noslēguma pasākumam Kiprā, kā arī Gada neatkarīgajam novērtējumam.

[5] Eiropas Parlamenta 2010. gada 11. novembra rezolūcija par demogrāfiskajām problēmām un paaudžu solidaritāti (2010/2027(INI)).

[6] Apvienoto Nāciju Organizācijas Otrās pasaules asamblejas par novecošanās jautājumiem ziņojums, Madride, 2002. gada 8.–12. aprīlis, A/CONF.179/9.

[7] Sk. Padomes 2000. gada 27. novembra Direktīvu 2000/78/EK**,** ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju.

EG2012 budžets bija daudz mazāks nekā budžets citiem nesen atzīmētajiem Eiropas gadiem. Tā rezultātā dalībvalstīm nebija pieejams tiešais finansējums. Tomēr tas nemazināja dalībvalstu apņemšanos īstenot EG012. Saziņas pasākumiem atvelētie līdzekļi tika izmantoti, lai atbalstītu vairākus pasākumus valstu līmenī.

Neatkarīgie vērtētāji atzina, ka ES līmenī izmantotās vadības struktūras un instrumenti ir piemēroti un labi funkcionējoši.

3. EIROPAS GADA (2012. GADA) ĪSTENOŠANA UN GALVENIE PASĀKUMI

3.1. ES līmeņa pasākumi

Vairums pasākumu ES līmenī bija paredzēti tam, lai atbalstītu ieinteresētās personas dalībvalstīs un atvieglotu viņu dalību Eiropas gadā. Tādējādi ES programma tika īstenota ciešā sadarbībā ar Eiropas gada valstu koordinatoriem un ieinteresēto personu koalīciju. Galvenais Eiropas līmeņa pasākums bija saziņas un reklāmas kampaņa, ko īstenoja par saziņas veidošanu atbildīgais darbuzņēmējs.

Šīs kampaņas centrālais notikums bija Eiropas gada tīmekļa vietnes[8] izveide, kur informācija bija norādīta 23 valodās, lai gan liela daļa atsevišķu iniciatīvu satura bija pieejama tikai attiecīgās valsts valodā un angļu valodā. Tīmekļa vietnē tika piedāvāts arī reklāmas materiāls, ko ieinteresētās personas varēja izmantot savām vajadzībām.

Par saziņas veidošanu atbildīgais darbuzņēmējs uzturēja tīklu attiecībām ar plašsaziņas līdzekļiem, lai maksimāli izmantotu (drukātos/tiešsaistes/audiovizuālos) plašsaziņas līdzekļus galveno pasākumu atspoguļošanai; šie pasākumi tika atspoguļoti arī ikmēneša biļetenā.

Ieinteresēto personu atbalstam tika izdotas piecas publikācijas. Divas no tām — "Eirobarometra īpašais apsekojums par aktīvu novecošanu" (kurā iekļautas 27 dalībvalstu un piecu trešo valstu faktu lapas)[9] un *Eurostat* izdotais statistikas apkopojums par aktīvu novecošanu un paaudžu solidaritāti[10] — bija gatavas pirms Gada sākuma, un tajās tika iekļauti fakti un skaitļi.

Reģionu komitejas un *Age* Eiropas platformas kopīgi izstrādātā brošūra "Kā sekmēt aktīvas vecumdienas Eiropā" tika publicēta tieši pirms Gada sākuma, lai ieinteresētajām personām sniegtu informāciju par ES finansējuma shēmām, kuras varētu attiekties uz aktīvu novecošanu un ko ieinteresētās personas, jo īpaši reģionālās un vietējās ieinteresētās personas, varētu izmantot pēc iespējas efektīvāk. Nenoliedzami, viens no pamatojumiem EG2012 budžeta nepalielināšanai bija tāds, ka daudzus pasākumus varētu finansēt, izmantojot esošās programmas.

[8] http://europa.eu/ey2012.

[9] http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_379_360_en.htm.

[10] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-EP-11-001.

Sociālās Eiropas ceļvedī "Demogrāfija, aktīvas vecumdienas un pensijas"[11] sniegts pārskats par galvenajām demogrāfijas tendencēm, ar kurām saskaras Eiropa, un politikas pasākumiem, kas vajadzīgi, lai risinātu šo tendenču radītās problēmas. Brošūrā "ES ieguldījums aktīvu vecumdienu un paaudžu solidaritātes jomā"[12] ir sīkāk izklāstītas vairākas ierosmes, ar kurām ES atbalsta dalībvalstu politikas veidotājus un ieinteresētās personas aktīvas novecošanas programmas īstenošanā. Tajā uzsvērts, ka, lai nodrošinātu aktīvas vecumdienas, ir vajadzīga politika daudz dažādās jomās, tādās kā nodarbinātība, pensijas, izglītība, veselība, inovācija, pētniecība, transports, informācijas un komunikācijas tehnoloģijas un mājokļu nodrošināšana.

Eiropas Komisija Gada laikā arī organizēja vairākus pasākumus un konferences. Neatkarīgajā novērtējumā ir apstiprināts tās būtiskais ieguldījums EG2012 mērķu sasniegšanā.

Atklāšanas pasākums ar nosaukumu "Kā palikt aktīvam", ko organizēja ES prezidentvalsts Dānija, notika Kopenhāgenā 2012. gada 18. un 19. janvārī. Divu dienu programmā bija iekļauta divu Dānijas valdības ministru un divu ES komisāru uzstāšanās. Sesijās tika aplūkoti daudzi temati, tostarp darba tirgus jautājumi, aktivitātes un veselības saglabāšana, iekļautība un iespēju radīšana, inovācija un brīvprātīgais darbs.

Konference "Novecošanas un paaudžu solidaritātes jautājumu atspoguļošana" bija pasākums , kas notika Briselē 19. un 20. martā un kuras mērķis bija sniegt iespēju žurnālistiem apmainīties ar viedokļiem par to, kā plašsaziņas līdzekļos atspoguļojami jautājumi par aktīvu novecošanu un paaudžu solidaritāti.

Konferencē "Eiropas Inovācijas partnerība veselīgām un aktīvām vecumdienām. No plāna līdz rīcībai" 2012. gada 3. aprīlī tika apkopoti ieinteresēto personu viedokļi par to, kā īstenojami partnerības nospraustie pasākumi. Savā atklāšanas runā komisārs Lāslo Andors īpaši norādīja uz sinerģijām starp EG2012 un partnerību.

Konferencē "Aktīvas un veselīgas novecošanas laba pārvaldība", kas risinājās Briselē 2012. gada 4. jūnijā, tika norādīts, ka aktīvu vecumdienu popularizēšanai ir vajadzīga integrēta politikas veidošana, ietverot dažādus valdības līmeņus un dažādas politikas jomas.

Konferenci "Aktīva novecošana – potenciāls sabiedrībai", kas risinājās no 9. līdz 11. jūlijam Dublinā, atklāja Eiropas pētniecības, inovācijas un zinātnes komisāre Moire Gēgena-Kvinna, kura īpašu uzmanību vērsa uz aktīvas novecošanas humānajiem un sociālajiem aspektiem un ietekmi, kā arī saikni starp novecošanu, ekonomiku un inovāciju. Šajā pasākumā tika sīkāk pētītas arī vajadzības pētniecības jomā, un pasākuma dalībnieki tika iepazīstināti ar publikāciju "Iedzīvotāju novecošana Eiropā: fakti, ietekme un politika", kurā bija izklāstīti ES finansētā demogrāfijas pētījuma rezultāti.

[11] http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=lv&pubId=6805.

[12] http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=8710&langId=en.

Komisijas organizētajā konferencē "Soli augšup turpmākajā dzīvē: mācīšanās aktīvai novecošanai un paaudžu solidaritātei" , kura no 2012. gada 19. līdz 21. novembrim risinājās Briselē, bija pulcējušies dažādu līmeņu pārstāvji no centrālās pārvaldes iestādēm, tostarp koordinatori, kuri atbild par Eiropas programmas pieaugošo izglītībai īstenošanu dalībvalstīs, starptautiskā, Eiropas un dalībvalstu līmeņa ieinteresētās personas, pārstāvji no augstākās izglītības un pētniecības iestādēm, sociālie partneri un uzņēmēj, kā arī pārstāvji no mūžizglītības programmas *Grundtvig* finansētajiem projektiem. Konferences noslēgumā tika pieņemts paziņojums un virkne informatīvu dokumentu par mācīšanos aktīvām un veselīgām vecumdienām, par paaudžu savstarpējo mācīšanos un mācīšanos nodarbinātības jomā.

Briselē 2012. gada 13. novembrī risinājās Eiropas gada aktīvai novecošanai un paaudžu solidaritātei balvu pasniegšanas ceremonija. Tajā tika godināti iedvesmojoši cilvēki un iniciatīvas, kas ir devuši būtisku ieguldījumu aktīvas novecošanas un paaudžu solidaritātes jomā. Eiropas nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības komisārs *László Andor* paziņoja uzvarētājus septiņās balvu kategorijās.

Ar ES ikgadējo balvu "*Access City*", kuru 2012. gada 3. decembrī nodeva tālāk Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietniece Viviāna Redinga, īpaša uzmanība tika pievērsta veco ļaužu vajadzībām vides pieejamības ziņā. ES žūrijā bija iekļauti pārstāvji no veco ļaužu organizācijām. Nikosijā 2012. gada 10. decembrī notika EG2012 noslēguma pasākums "No vīzijām līdz darbiem", kurš tika atklāts ar Kipras Republikas prezidenta uzrunu, kam sekoja komisāra *László Andor* runa. Programmā bija iekļauti daudzi jautājumi, tostarp jautājumi par pašreizējo novecošanas situāciju Eiropā un joprojām neizmantoto vecāka gadagājuma cilvēku potenciālu.

Pasākumus organizēja ne tikai Eiropas Komisija un prezidentvalstis — Gada laikā bija aktīvas arī dažas citas iestādes, kas cieši sadarbojās ar ieinteresēto personu koalīciju un pilsonisko sabiedrību.

Eiropas gada laikā jo īpaši aktīva bija Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komiteja. Tā izveidoja grupu, lai koordinētu ar Gadu saistītos pasākumus. Šī grupa noorganizēja piecus publiskus pasākumus par dažādām tēmām un Gada noslēguma konferenci[13].

Reģionu komiteja arī ir devusi būtisku ieguldījumu Gada īstenošanā, 2014. gada 14. februārī organizējot forumu[14], lai veicinātu jaunas iniciatīvas vietējā un reģionālā līmenī un izveidotu jaunas partnerības aktīvas novecošanas veicināšanai un paaudžu solidaritātes stiprināšanai.

EG2012 guva nepārprotamu atbalstu arī no plašas pilsoniskās sabiedrības organizāciju koalīcijas, kuru vadīja *Age* Eiropas platforma un kurā bija vairāk nekā 60 dalībnieku. Eiropas gada laikā koalīcijas dalībnieki bija iesaistījušies vairākās iniciatīvās un izstrādājuši ceļvedi, ar kuru iepazīstināja Gada atklāšanas konferencē 2012. gada 18. janvārī Kopenhāgenā.

Neatkarīgā novērtējuma 3.6. punktā tika uzsvērts, ka EG2012 ir ļoti cieši saistīts ar citiem pašlaik notiekošajiem politikas pasākumiem, piemēram, ar Balto grāmatu par pensijām, Demogrāfijas forumu, 2. veselības programmu, tiesību aktu par pieejamību (*Accessibility Act*) un jo īpaši ar Eiropas Inovācijas partnerību aktīvām un veselīgām vecumdienām.

[13] http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-closing-conference-ey2012.

[14] http://www.cor.europa.eu/en/events/forums/Pages/european-year-active-ageing-solidarity.aspx.

3.2. Īstenošana iesaistītajās valstīs

Katrā no iesaistītajām valstīm (27 ES dalībvalstīs, Islandē, Lihtenšteinā un Norvēģijā) tika iecelts valsts koordinators.

Viņi sāka darbu labu laiku pirms Eiropas gada sākuma — pirmā sanāksme notika 2010. gada 30. novembrī. Valstu koordinatori sagatavoja valstu pasākumus, popularizējot vietējos un reģionālos pasākumus un cenšoties iesaistīt Eiropas gadā visas attiecīgās ieinteresētās personas. Viņi iepazīstināja Eiropas Komisiju ar valstu darba programmām, īsi izklāstot 2012. gadā plānotos valstu pasākumus[15].

Valstu darba programmās tika atspoguļoti dažādi politikas konteksti, jo īpaši attiecībā uz aktīvas novecošanas vajadzībām, politikas prioritātēm, kompetenču sadalījumu un resursu pieejamību. Savukārt Komisija ierosināja dažus kopīgus pasākumus un aktivitātes un īpaši atbalstīja valstu atklāšanas un noslēguma pasākumu, kampaņu "Paaudzes skolā" ("*Generations@school*"), "Senioru brīvprātīgā darba diena" ("*Seniorforce Day*") un Eiropas apbalvojumu sistēmas organizēšanu. Neatkarīgajā novērtējumā ir apstiprināta veikto pasākumu veidu atbilstība.

Atklāšanas pasākumā kopumā piedalījās 4500 dalībnieku, un augsta līmeņa politiķu dalība skaidri liecināja par politiskā atbalsta augsto līmeni.

Lai informētu plašāku sabiedrību, piecpadsmit valstis iecēla 115 EG2012 valstu vēstniekus. Tie bija dažādu jomu un sociālo grupu pārstāvji: akadēmiķi, nevalstisko organizāciju pārstāvji, žurnālisti, aktieri, uzņēmēji. Iecelto vēstnieku skaits dažādās valstīs atšķīrās, proti, dažās valstīs (Igaunijā, Ungārijā un Polijā) bija viens vēstnieks, bet Austrijā — 38 vēstnieki.

Iniciatīva "Paaudzes skolā" tika ierosināta, lai svinētu Eiropas Paaudžu solidaritātes dienu (kura tiek atzīmēta 29. aprīlī). Iniciatīvas ideja bija aicināt vecāka gadagājuma cilvēkus uz skolām un iesaistīt šos cilvēkus un skolēnus starppaaudžu dialogā. Tas bija efektīvs veids, kā aptvert skolas visā Eiropā un veicināt iesaistīšanos Gada pasākumos vietējā līmenī. Tas arī palīdzēja piesaistīt plašsaziņas līdzekļu, jo īpaši vietējo plašsaziņas līdzekļu, uzmanību. Komisija atbalstīja šo iniciatīvu, iesaistot par saziņas veidošanu atbildīgo darbuzņēmēju, kas nodrošināja speciālu tīmekļa vietni, norāžu materiālus, resursus un praktisku atbalstu dažām vietējām iniciatīvām.

Ar Eiropas iniciatīvu "Senioru brīvprātīgā darba diena" tika atzīmēta Starptautiskā veco ļaužu diena (1. oktobris) un mēģināts mobilizēt vecāka gadagājuma cilvēkus brīvprātīgajam darbam. Iniciatīva "Senioru brīvprātīgā darba diena" ir saņēmusi plašu atbalstu visā Eiropā, un tās lielākos pasākumus ir apmeklējuši augsta līmeņa politiķi, amatpersonas, nevalstisko organizāciju pārstāvji un personas, kas darbojas kā EG2012 vēstnieki. Eiropas Komisija atbalstīja 25 no šiem pasākumiem. Tomēr neatkarīgajā novērtējumā konstatēts, ka šīs iniciatīvas popularitāte nebija tik liela kā iniciatīvas "Paaudzes skolā" gadījumā un, iespējams, tam par iemeslu bija šīs iniciatīvas novēlotā izsludināšana un diezgan neskaidrais formāts (sk. neatkarīgā novērtējuma 52. un 79. lpp.).

Ar EG2012 dalībvalstīs tika aizsāktas daudzas ierosmes aktīvas novecošanas popularizēšanai. Kopumā Gada laikā tika īstenotas 748 valsts un starptautiskas iniciatīvas (skaitot vienīgi tās,

[15] http://ec.europa.eu/archives/ey2012/.

kas izvietotas ES tīmekļa vietnē). Pilsoniskās sabiedrības organizācijas virzīja 291 no šīm iniciatīvām. Vācija, Spānija un Itālija bija valstis, kas ES tīmekļa vietnē izvietoja visvairāk iniciatīvu, tām sekoja Francija, Austrija un Polija. Šajos pasākumos galvenā vērība tika pievērsta zināšanu un pieredzes apmaiņai, kā arī informētības uzlabošanai.

Saskaņā ar vērtētāja veiktajiem apsekojumiem (sk. neatkarīgā novērtējuma 3.2. punktu) tēma, kurai tika veltīta vislielākā uzmanība, bija līdzdalība sabiedrības dzīvē; tai sekoja starppaaudžu solidaritāte. Tika atzinīgi novērtēts tas, ka Gada tēma ir pietiekami plaša, lai tajā varētu iekļaut vairākus atšķirīgus tematus, ļaujot ieinteresētajām personām izvēlēties, viņuprāt, atbilstošāko. Valstu koordinatoru tiešsaistes aptaujas rezultāti liecina, ka īstenoto pasākumu veidi bija atbilstoši dalībvalstu un ES pilsoņu vajadzībām. Valstu koordinatori un ieinteresētās personas savās atbildēs norādīja, ka viņi var izvēlēties un pielāgot iniciatīvas saviem kontekstiem un prioritātēm, bieži vien saņemot atbalstu no Komisijas darbuzņēmēja, kas ir atbildīgs par saziņas veidošanu.

3.3. Integrēta pieeja dzimumu līdztiesībai un sociālajai iekļaušanai

Integrēta pieeja dzimumu līdztiesībai tika ņemta vērā jau EG2012 sagatavošanas posmā un tika labi atspoguļota ieinteresēto personu koalīcijā un vairāku dalībvalstu darba programmās, pievēršot īpašu uzmanību vecāka gadagājuma sieviešu situācijai, vienlaikus maz uzmanības veltot vecāka gadagājuma vīriešu pieredzei. Sievietes skaitliski bija ļoti plaši pārstāvētas, darbojoties kā valstu koordinatores, ziņotājas un dalībnieces pasākumos, kas tika organizēti Eiropas gada laikā (sk. neatkarīgā novērtējuma 5. punktu).

EG2012 tika aptverts arī plašs jautājumu loks saistībā ar invaliditāti, jo īpaši saistībā ar vecāka gadagājuma cilvēku veselību un neatkarīgu dzīvi. ES un dalībvalstu līmenī iniciatīvas bija veltītas gan tiešiem, gan netiešiem invaliditātes jautājumiem. EG2012 laikā parasti bija nodrošināta pasākumu pieejamība un ņemti vērā daudzi aspekti, piemēram, zīmju valoda un transportēšanas pakalpojumi. ES tīmekļa vietnē bija iekļauta iespēja izvēlēties lielākus burtus, taču neatkarīgajā novērtējumā tika norādīts, ka to būtu bijis iespējams izstrādāt pieejamāku vēl plašākam cilvēku lokam, piemēram, akliem un vājredzīgiem, kā arī kurliem un vājdzirdīgiem cilvēkiem.

4. KAS TIKA SASNIEGTS EG2012 LAIKĀ?

4.1. Vai tika sasniegti EG2012 mērķi?

Saskaņā ar neatkarīgo novērtējumu Gadam bija pozitīva ietekme uz aktīvas novecošanas apstākļiem gan Eiropas, gan valstu līmenī. Gada mērķi un pasākumi bija atbilstoši, izvēlētā pieeja palīdzēja sasniegt mērķus (uzlabot informētību, stimulēt diskusiju un pieredzes apmaiņu, izveidot pamatu saistībām un konkrētai rīcībai, izskaust ar vecumu saistītu diskrimināciju).

Mērķis attiecībā uz **informētības uzlabošanu** galvenokārt ir sasniegts, izmantojot ES līmeņa un valstu iniciatīvas un pasākumus, kas biežāk bija paredzēti attiecīgām organizācijām un pilsoniskās sabiedrības grupām, nevis atsevišķām personām.

Iniciatīvā "Paaudzes skolā" iesaistījās aptuveni 480 skolu un aptuveni 27 000 dalībnieku, bet Eiropas apbalvojumu sistēmā tika reģistrēti 1300 pieteikumi (tostarp vairums iniciatīvas "Paaudzes skolā" pasākumu). Eiropas iniciatīvā "Senioru brīvprātīgā darba diena" iesaistījās vairāk nekā 11 000 dalībnieku. Minētās iniciatīvas šim Eiropas gadam piesaistīja lielu

plašsaziņas līdzekļu uzmanību, liekot pievērsties apbalvošanas sistēmā atspoguļotajiem veiksmes stāstiem un pozitīvajiem piemēriem. Kopumā EG2012 tika plaši atspoguļots presē — tika sagatavoti 6162 drukāti raksti, 3432 tiešsaistē publicēti raksti un 329 raidījumi.

Lai gan ES tīmekļa vietne bija svarīgs ieinteresēto personu resurss, tā piesaistīja tikai 212 822 atsevišķus apmeklētājus, t. i., mazāk apmeklētāju nekā iepriekšējo Eiropas gadu ES tīmekļa vietnes (EG2010 tika ziņots par 400 000 apmeklētājiem, EG2011 — par 366 172 apmeklētājiem). Taču jāņem vērā, ka 19 valstīm bija savas tīmekļa vietnes.

Lai gan ES līmenī sadarbība ar sociālajiem plašsaziņas līdzekļiem no pilsoņu un ieinteresēto personu pārstāvju puses nebija liela, dažās valstīs tā bija samērā ievērojama. Piemēram, Spānijā, lai apmainītos ar informāciju par EG2012 un izplatītu to tālāk, tika izveidoti *Facebook* un *Twitter* konti. Spānijas novērtējumā aprēķināts, ka aptuveni 700 000 cilvēku tika informēti, izmantojot šos kanālus.

EG2012 veiksmīgi izdevās **stimulēt sabiedrības diskusiju** un **veicināt pieredzes apmaiņu** saistībā ar tēmām par aktīvu novecošanu un paaudžu solidaritāti. Jo īpaši atklāšanas pasākumiem Kopenhāgenā un iesaistītajās valstīs bija būtiska ietekme. Gada laikā visās iesaistītajās valstīs tika papildus organizēti daudzi dialoga pasākumi. Īpaša uzmanība tika pievērsta arī paraugprakses izplatīšanai. ES datubāze bija spēcīgs instruments, lai apmainītos ar informāciju par veiksmes stāstiem un pozitīviem piemēriem. Gada laikā vairāki valstu un starptautiskie projekti veicināja savstarpēju mācīšanos.

Vairākos publiskos pasākumos, kā arī dažādos projektos tika uzsvērta vajadzība izskaust **ar vecumu saistītu diskrimināciju**. Šajā sakarībā tika īpaši akcentēts tas, ka ir svarīgi uzlabot aktīvas novecošanas iespējas nodarbinātības jomā.

EG2012 laikā patiešām tika izstrādāts **pamats, lai varētu uzņemties saistības un veikt konkrētas darbības**. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju mobilizēšana saistībā ar Eiropas gada tēmu ir uzskatāma par galveno sasniegumu. Reģionālo un vietējo pārvalžu iesaistīšana arī bija ievērojama, taču tas netika panākts visās valstīs.

EG2012 laikā dažas valstis tika mudinātas vai nu uzlabot jau esošo valsts politikas darba kārtību attiecībā uz aktīvu novecošanu un paaudžu solidaritāti, vai izstrādāt jaunas stratēģijas. Piemēram, Austrija 2012. gada janvārī sāka īstenot Federālo plānu senioriem. Spānijā tika pieņemta Baltā grāmata. Tajā tika analizēti galvenie aspekti, kas nosaka vecāka gadagājuma cilvēku dzīves kvalitāti.

Vairākās valstīs saistībā ar Eiropas gadu tika sākta politikas programmu īstenošana, proti, Beļģijā 2012. gada novembrī tika izveidota jauna Federālā konsultatīvā padome vecāka gadagājuma cilvēkiem; Īrijā tika nolemts, ka katrai pašvaldībai valstī līdz 2013. gada beigām jāizstrādā sava programma vecāka gadagājuma cilvēku atbalstam; Polijā 2012. gada augustā tika pieņemta senioru sociālās aktivitātes valdības programma 2012. un 2013. gadam.

4.2. Kādi ir EG2012 rezultāti?

EG2012 laikā tika izveidoti vairāki instrumenti turpmākās politikas attīstībai. Daži sekmīgi pasākumi un aktivitātes, piemēram, ES līmenī popularizētā iniciatīva "Paaudzes skolā", jaunā veidolā tika turpinātas 2013. gadā. Kā labāk izstrādājami politikas pasākumi novecošanas

jomā, tika sīki izklāstīts aktīvu vecumdienu pamatprincipos, kurus ES sociālo lietu ministri pieņēma 2012. gada 6. decembrī[16].

Šie 19 pamatprincipi ir sakārtoti atbilstīgi Gada tēmām: nodarbinātība, līdzdalība sabiedrības dzīvē un neatkarīga dzīve. Tie ir adresēti dalībvalstīm un citām attiecīgā līmeņa valdībām un organizācijām, kurām ir būtiska nozīme aktīvas novecošanas apstākļu turpmākā uzlabošanā. Piemērojot šos pamatprincipus, tiktu arī veicināta stratēģijā "Eiropa 2020" nosprausto mērķu sasniegšana nodarbinātības un nabadzības samazināšanas jomā, jo lielāks skaits cilvēku varētu strādāt ilgāku laiku un varētu nopelnīt dāsnāku pensiju.

Vēl viens instruments, kas palīdz turpināt EG2012 mērķu īstenošanu, ir aktīvu vecumdienu indekss[17], kas tika prezentēts noslēguma pasākuma laikā un izstrādāts Eiropas gada laikā, cieši sadarbojoties Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijai (ANO/EEK) un Eiropas Sociālās labklājības politikas un pētījumu centram (Vīne). Ar minēto indeksu mēra dažādas aktīvo vecumdienu dimensijas un nosaka katras valsts neizmantoto potenciālu. Šis indekss varētu palīdzēt politikas veidotājiem apzināt problēmas un nerealizēto potenciālu saistībā ar vecāka gadagājuma cilvēku aktīvāku iesaistīšanu ekonomikā un sabiedrībā, kā arī ļautu uzraudzīt progresu. Tā kā indeksa izstrāde vēl nav pabeigta, to var atjaunināt, par pamatu ņemot jaunākus datus, kā arī veikt aprēķinus vietējā līmenī.

EG2012 ieinteresēto personu koalīcija 2012. gada 10. decembrī Kipras prezidentūras EG2012 noslēguma konferencē Nikosijā nāca klajā ar pārskatīto ceļvedi[18]. Tajā bija iekļautas vēl vairākas iniciatīvas, kas turpina uzturēt šī Eiropas gada virzību. Vienā no iniciatīvām ir paredzēts, ka pilsētu mēri izstrādās paktu par demogrāfiskajām pārmaiņām, ņemot par paraugu pilsētas mēru paktu par ilgtspējīgu enerģiju[19]. Tādējādi tiktu izstrādāta sistēma, kas ļautu vietējiem un reģionāliem politikas veidotājiem īstenot jaunus pasākumus aktīvas novecošanas jomā. Šis mērķis – izstrādāt paktu – patlaban tiek īstenots Eiropas Inovācijas partnerības aktīvām un veselīgām vecumdienām ietvaros, un to veic darba grupa, kas atbild par "Inovācijām, kas ēkas, pilsētas un vidi dara draudzīgas veciem cilvēkiem"[20].

Eiropas Inovācijas partnerība aktīvām un veselīgām vecumdienām ir nozīmīgs ES ieguldījums EG2012 gada mērķu sasniegšanā[21]. Eiropas Komisija ir apzinājusi sabiedrības novecošanu kā sociālu, visām Eiropas valstīm kopīgu problēmu, kura kā prioritāte ir iekļauta vienā no stratēģijas "Eiropa 2020" pamatiniciatīvām "Inovācijas savienība". Partnerības virsmērķis ir panākt, lai līdz 2020. gadam Eiropas Savienībā par diviem gadiem palielinātos vidējais veselīgas dzīves gadu skaits. Šīs iniciatīvas stratēģiskajā īstenošanas plānā ir noteiktas prioritāras darbības, kas veicamas, lai ar inovācijas palīdzību risinātu ar novecošanu saistītās

[16] Padomes deklarācija par Eiropas gadu aktīvai novecošanai un paaudžu solidaritātei (2012. gads) — turpmāka virzība, Brisele, 7.12.2012.

[17] http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=lv&catId=89&newsId=1837&furtherNews=yes.

[18] www.age-platform.eu/images/stories/Updated_EY2012_Roadmap_Coalition_FINALVERSION1.doc.

[19] www.covenantofmayors.eu.

[20] http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=8710&langId=en.

[21] "Kā tālāk virzīt Eiropas Inovācijas partnerības aktīvām un veselīgām vecumdienām Stratēģisko īstenošanas plānu" (COM(2012) 83 final).

problēmas, un īpaša uzmanība pievērsta trim galvenajām jomām: profilaksei, aprūpei un ārstēšanai, kā arī neatkarīgai dzīvei. Ar aktīvām vecumdienām saistītās darbības, kas izstrādātas EG2012 kontekstā, var turpināties plašākā Eiropas Inovācijas partnerības aktīvām un veselīgām vecumdienām kontekstā un tādējādi veicināt stratēģijā "Eiropa 2020" nospraustos mērķus.

5. SECINĀJUMI

Eiropas gads aktīvai novecošanai un paaudžu solidaritātei ir spējis mobilizēt daudzus valsts un nevalstiskos dalībniekus. Tas ir palīdzējis pozitīvāk atspoguļot sabiedrības novecošanu, norādot uz vecāka gadagājuma cilvēku potenciālu un veicinot viņu aktīvu līdzdalību sabiedrības dzīvē un ekonomikā.

Daudzas dalībvalstis un pilsoniskās sabiedrības organizācijas ir izmantojušas šo Eiropas gadu kā iespēju stiprināt jau esošās iniciatīvas vai izstrādāt jaunas iniciatīvas. EG2012 rosinātie pasākumi parādīja, ka interese par aktīvām vecumdienām arvien pieaug. Šim mērķim tika vai arvien tiek izstrādāti vairāki instrumenti, piemēram, aktīvu vecumdienu pamatprincipi, aktīvu vecumdienu indekss, kā arī pakts par demogrāfiskajām pārmaiņām.

Dalībvalstu politikas veidotāji ir aicināti izmantot šos instrumentus pēc iespējas efektīvāk. ES turpinās tos atbalstīt. Šim nolūkam tiks izdoti politiski norādījumi, jo īpaši saistībā ar Eiropas pusgadu, kur vairumam dalībvalstu ir sniegti ieteikumi par to, kā nodrošināt ilgāku karjeru, kā arī jaunāki, konkrētām valstīm adresēti ieteikumi par ilgstošu aprūpi. Kā uzsvērts Komisijas paziņojumā "Sociālie ieguldījumi izaugsmei un kohēzijai"[22], aktīva novecošana ir arī svarīga sociālo ieguldījumu joma. Šajā sakarā Komisija mudināja dalībvalstis izmantot aktīvu vecumdienu un paaudžu solidaritātes pamatprincipus un aktīvu vecumdienu indeksu.

Tādējādi aktīvas un veselīgas vecumdienas ir viena no Eiropas Sociālā fonda 2014.–2020. gada plānošanas perioda ieguldījumu prioritātēm. Finansējums projektiem, kas paredz popularizēt aktīvas vecumdienas, ir pieejams no visdažādākajām ES programmām un finanšu instrumentiem. Viena no prioritātēm, kas ietverta Eiropas Inovācijas partnerībā aktīvām un veselīgām vecumdienām, paredz šīs programmas/instrumentus saskaņot ar prioritātēm aktīvu un veselīgu vecumdienu jomā, lai novērstu dažādu instrumentu pārklāšanos[23].

Attiecībā uz EG2012 iekļauto prioritāti par neatkarīgu dzīvu Komisija atbalsta Sociālās aizsardzības komiteju, kas izstrādāja ziņojumu par ilgstošu aprūpi (publicēts 2014. gada jūnijā). Tajā tiks pētīts, kā likvidēt atšķirības starp ilgstošas aprūpes pieprasījumu un piedāvājumu, attiecīgi ieguldot pasākumos, kas mazina vajadzību pēc ilgstošas aprūpes un uzlabo tās efektivitāti, tostarp izmantojot arī uz tehnoloģijām balstītus pakalpojumus[24].

[22] COM(2013) 83 final, 20.2.2013.

[23] COM(2012) 83final.

[24] Sk. Eiropas Komisijas Kopīgā pētniecības centra Perspektīvo tehnoloģiju pētījumu institūta sagatavoto pētījumu Sociālās aizsardzības komitejas *ICT-AGE* darbgrupas atbalstam "Long Term Care Strategies for

Turklāt tajā bija sniegti piemēri, ko nodrošināja partneri no Eiropas Inovācijas partnerības aktīvām un veselīgām vecumdienām. Darbs pie šiem jautājumiem turpinās arī saistībā ar Eiropas Inovācijas partnerību aktīvām un veselīgām vecumdienām, kura demonstrē, kā ES var palīdzēt dalībvalstīm, veicinot apmaiņu ar paraugpraksi, pētot un testējot jaunus risinājumus un sekmējot tehnisko un sociālo inovāciju.

EG2012 līdz ar daudzpusēju pieeju dažādās nozarēs ir sekmējis aktīvas novecošanas jautājuma nostiprināšanos Eiropas un daudzu valstu politikas programmās. Šī virzība ir jāsaglabā. Ciešo paaudžu solidaritāti, kas raksturīga Eiropas sabiedrībai un tās labklājības sistēmām, sabiedrības novecošanas un stingru budžeta ierobežojumu kontekstā var saglabāt tikai tad, ja tiks veicināta aktīvas vecumdienas visās tās izpausmēs.

Independent Living of Elderly People carried out by EC JRC IPTS" (http://is.jrc.ec.europa.eu/pages/EAP/eInclusion/carers_ICTAGE.html).